

Kolombiya'da Çatışma ve Barış: FARC

Kolombiya'da Çatışma ve Barış: FARC^[1]

Dr.Öğr.Üyesi Başar BAYSAL

1964 yılında Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri - Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia / (FARC)'ın kurulmasıyla başlayan Kolombiya FARC çatışması bölgenin en uzun süren iç çatışması olmuştur. 1950'lerin *La Violencia* olarak adlandırılan iç savaş döneminin sonrasında ortaya çıkan FARC, ülkedeki fakir ve topraksız köylülerin haklarını kapitalist devlet ve zengin sınıfa karşı korumak adına kurulduğu iddiasındadır (FARC Manifesto, 1966). Örgütün kuruluşunda birçok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi o dönemde Kolombiya siyasetinin başta sol eğilimli görüşler olmak üzere farklı düşüncelere kapalı olan yapısıdır. *La Violencia* sonrası başlatılan Millî Cephe (*Frente Nacional*) döneminde ülke liberal ve muhafazakar partilerin dönüştürülmüş liderliğinde yönetilmiştir ve bu dönem farklı tüm fikirlere kapalı yapısıyla Kolombiya tarihinde dikkat çekmektedir (Baysal, 2019). Aynı dönemde ülkede orta sınıfın yükselmeye başladığı da dikkate alınırsa bu durumun vahameti daha iyi anlaşılacaktır.

FARC'ın ortaya çıktığı dönem soğuk savaşın kızıştığı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin özellikle yakın çevresinde sol oluşumlara izin vermemek adına büyük bir gayret içerisinde olduğu bir zamana rastlamaktadır. Özellikle ABD'nin desteğiyle bu dönemde Kolombiya içerisindeki komünist formasyonların güvenlikleştirilerek bu gruplara karşı askeri tedbirler uygulamaya başlaması bu grupların da devleti güvenlikleştirmesine ve silahlı birer örgüt olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır (Baysal 2019). Bunların yanında özellikle Kuba devriminin başarılı olması da gerilla teknikleriyle devletlere karşı başarılı olunabileceği konusunda bölgedeki yapılanmaları cesaretlendirici bir rol oynamıştır.

FARC kuruluşundan sonra özellikle 1980'lere kadar kendi bekasını öne koyan bir örgüt olmuş ve ülke içerisinde büyük çaplı eylemler yapamamıştır. Ancak 1980'lerden itibaren özellikle uyuşturucu ekonomisinden elde ettiği ekonomik kazançlar ile örgüt güçlenmiş ve birçok farklı silahlı örgütü de kapsayan şiddet sarmalının en önemli aktörlerinden birisi haline gelmiştir. 1980 ve 1990'lı yıllar her ne kadar birtakım barış girişimlerine sahne olsa da Kolombiya'da şiddetin doruk noktasına ulaştığı yıllar olarak dikkat çekmektedir. Hem sol görüşlü gerilla grupları, hem sağ görüşlü paramiliter örgütler hem de uyuşturucu kaçakçılığı odaklı daha ziyade apolitik olan silahlı grupların faaliyetleri ülkede binlerce insanın ölmesine milyonlarcasının zorunlu göçe maruz kalmasına neden olmuştur. FARC bu dönemde ülke genelinde farklı cephele kumak suretiyle neredeyse tüm Kolombiya topraklarında aktif bir örgüt haline gelmiştir. 2002 yılında FARC ülke içerisindeki bazı bölgeleri resmi olarak bazı bölgeleri ise illegal olarak kontrol eden ve bu bölgelerde devlet benzeri bir yapı kuran bir güce ulaşmıştır.

2002 yılına gelindiğinde FARC gücünün zirvesine ulaşmıştır. Ancak aynı yıl devlet başkanı seçilen Alvaro Uribe FARC'a karşı sert askeri tedbirler içeren Demokratik Güvenlik Süreci'ni başlatmıştır. 2010 yılında, kimi zaman gerilla örgütlerine karşı paramiliter güçlerle de işbirliği yapılmasını içeren ve birçok insan hakkını ihlaline neden olan bir mücadele sonucunda FARC materyal gücünü büyük oranda kaybetmiştir. Aslına bakılırsa FARC'ın materyal gücü bu dönemde zayıflarken, örgütün ideolojik desteğinin 1990'lardan itibaren zayıflamaya başladığı söylenebilir. Bundaki ana neden FARC'ın kuruluş amacı dışında, kimi zaman da bu amaçla ters düşerek uyuşturucu ticareti, insan kaçırma ve fidye isteme gibi faaliyetlere girişmesidir. Bu zayıflamada soğuk savaşın sona ermesi sonrasında sadece ideolojik bir silahlı örgüt olan FARC'ın farklı örgütler gibi yaşlanabileceği etnik ya da mezhepsel bir dayanışmanın olmaması da önemli bir etmen olduğu söylenebilir.

2010 yılına gelindiğinde FARC hem materyal güç olarak hem de toplumsal destek anlamında zayıflamış bir örgüttür (Baysal, 2019). Ancak Uribe'nin sert askeri tedbirleri FARC'ı tamamen ülkeden kazınmaya yeterli olmamış, örgüt geleneksel gerilla taktiklerine küçük gruplar halinde devam edebilmiştir. 2010 yılında Kolombiya devlet başkanı seçilen Manuel Santos her ne kadar Uribe hükümetinde bakanlık yapan bir politikacı olsa da selefinden çok farklı bir politika benimseyerek FARC ile bir barış süreci başlatmıştır. Geçmişte uygulamaya çalışılan ancak başarısız olan barış girişimlerinden de ders alan Santos diğerlerinden farklı bir süreç iddiasıyla bölgenin en uzun süren iç çatışmasını bitirme amacıyla bir barış süreci başlatmıştır. Başta gizli görüşmelerle başlayan süreç 2012 yılında resmi bir hal almış ve Kuba'nın başkenti Havana'da dört yıl sürecek olan Kolombiya FARC Barış Müzakereleri başlamıştır.

Daha önceki başarısız barış süreçlerinden ders alan Santos bu süreçte birtakım farklı, kimi radikal olarak da görülebilecek, kararlar almıştır. Bu kararların alınmasında özellikle 1998-2002 yılları arasında Pastrana liderliğinde yürütülen ve sonucunda başarısız olan barış müzakerelerinin FARC tarafından kullanılarak süreç sonunda örgütün çok daha güçlenmesi etkili olmuştur. Bu kararlardan ilki bölge ülkelerinin barış süreci konusunda desteklerinin alınmasıdır ki bu ülkeler arasında FARC'ın bölgedeki iki geleneksel destekçisi olan Venezuela ve Kuba da bulunmaktadır. Buna ek olarak radikal bir karar alan Santos barış görüşmeleri süresince iki tarafı bir ateşkes yapılmasını reddetmiştir. Bu karar FARC'ın durumu lehine kullanıp güçlenmesini engellemek adına alınmıştır (Herbolzaimer 2016). Aynı şekilde Pastrana dönemindeki barış sürecinde ülkedeki bazı bölgelerin silahtan arındırılmış bölge ilan edilmesi gibi bir yola gidilmemiştir. Bundaki sebep de yine FARC'ın daha önceki barış sürecinde bu bölgelerde devlet benzeri bir yapı kurarak gücünü arttırmasıdır. Son olarak görüşmelerin hızla ilerleyebilmesi adına alınan ara kararların barış anlaşması bütün olarak imzalanana kadar bir bağlayıcılığının olmayacağı karar verilmiştir (Herbolzaimer, 2016). Bu sayede müzakerelere katılanlar ara kararları daha rahat bir şekilde alabilmişlerdir.

Planlanandan çok daha uzun olarak dört yıl süren barış müzakereleri sürecinde 6 ana başlık hakkındaki görüşmeler yapılarak kararlar alınmıştır. Bu başlıklar, toprak reformu, siyasi katılım, savaş mağdurları, uyuşturucu maddeler, çatışmanın sonlandırılması ve barışın uygulanmasıdır. Görüleceği üzere barış görüşmeleri sadece FARC'ın silah bırakarak siyasi hayata entegre olmasından ziyade çatışmanın ortaya çıkmasına neden olan ülkedeki temel sorunların da çözülmesini içerecek şekilde dizayn edilmiştir. Yukarıda belirttiği gibi FARC kapitalist devlet ve ülkedeki zengin kesime karşı fakir köylülerin haklarını korumak üzere kurulmuştur. Bu kapsamda altı madde içerisinde geçen toprak reformu ülkedeki sosyo-ekonomik sorunların en temel olanlarından birisidir. Ülke kırsalında yerli kabileler dışında iki sınıf mevcuttur. Bunlar toprak sahibi kesim ile topraksız köylülerdir. Ülke 19. Yüzyıldaki kuruluşundan bu yana kapsamlı bir toprak reformu gerçekleştirilememiş olup bu durum toplumsal anlamda sosyo-ekonomik eşitsizliğin çözülmesinde büyük bir engel olarak her zaman var olmuştur. Bu adaletsiz durum da ortaya çıkan özellikle sol eğilimli silahlı grupların toplum nezdinde destek bulmasının en önemli sebeplerindendir. Bu gruplar hem vadedtikleriyle toplumdaki destek bulmakta hem de toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan fakir kesimin alternatifsiz genç kuşaklarından insan kaynağı olarak faydalanabilmektedirler. Dolayısıyla barış sürecinde ülkenin ana sorunlarından olan bu durumun da çözülmesi hedeflenmiştir. Buna benzer olarak alternatif seslerin meşru siyaset zemininde yer bulabilmesinin sağlanması adına siyasi katılım başlığı da barış müzakereleri ve barış anlaşmasının ana maddeleri içerisinde alınmıştır. Uyuşturucu

maddeler başlığı ile ülkede şiddetin artmasında en büyük paya sahip olan uyuşturucu madde üretim ve ticareti konularına eğilinirken, savaş mağdurları başlığı altında yarım yüzyıldan fazla süren çatışma sürecinde bu çatışmadan mağdur olan insanlara belli haklar verilmesi konuları ele alınmıştır. Müzakere sürecinin son iki maddesi olan çatışmanın sonlandırılması ve uygulama konuları ise FARC'ın silah bırakması, FARC üyelerinin hayata entegrasyonu ve bu süreçlerin nasıl izleneceği gibi konuları içermektedir.

Kolombiya - FARC barış görüşmeleri Başkan Santos'un başarı adına aldığı bir dizi yenilik dışında katılımcılık açısından da önemli yenilikler içermektedir ve bu yenilikler barış sürecinin başarılı olmasında önemli roller oynamışlardır. Bu kapsamda Havana barış görüşmelerine kadın grupları, savaş mağdurları ve Kolombiya Silahlı Kuvvetleri temsilcileri doğrudan katılım sağlamışlardır. Başta süreç resmi olarak dahil olmayan kadın sivil toplum kuruluşları büyük bir çaba göstererek süreç içerisinde toplumsal cinsiyet alt komisyonu kurulmasını sağlamışlar ve bu komisyon hem tüm barış anlaşmasını cinsiyet-eşit bir dil ve yaklaşım sağlanması açısından taramış hem de kadın eski FARC üyelerinin entegrasyonu ve kadın savaş mağdurlarına karşı pozitif ayrımcılık sağlanabilmesi için çalışmalarında bulunmuşlardır. Savaş mağdurları da Havana Barış Görüşmelerine doğrudan dahil edilerek hem bu insanların mağduriyetlerinin birinci ağızdan resmi olarak kabul edilmesi sağlanmış hem de savaş mağdurlarına belli haklar verilmesi gibi konular barış anlaşması içerisine alınabilmiştir. Son olarak Kolombiya Silahlı Kuvvetleri sürece doğrudan katılım sağlayarak FARC üyelerinin toplanma bölgelerine emniyetli olarak ulaşmaları, bu kişilerin silahtan arındırılması gibi silahlı kuvvetlerin doğrudan dahil olacağı uygulama safhasındaki faaliyetlerin koordinasyonu yapılarak bu aşamaların sorunsuz bir şekilde icra edilebilmesi sağlanmıştır.

Dört yıl süren görüşmeler sonucunda, 2016 yılında, FARC ve Kolombiya hükümeti barış anlaşmasını imzalamışlardır. Anlaşma aynı yıl halkoylamasına sunulmuş ancak katılımın çok düşük olduğu referandumda (%37) çok küçük bir farkla (evet %49,8; hayır %50,2) reddedilmiştir. Anlaşmanın reddedilmesinde özellikle eski devlet başkanı Alvaro Uribe'nin çabaları ve şehirlerde yaşayan kesim ekonomik olarak iyi durumda olan Kolombiyalıların kırsaldan çatışmanın getirdiği sorunlardan çok da haberdar olmamaları sıralanabilir. Yine özellikle farklı silahlı grupların etkin olduğu kırsal bölgelerde seçimin çok sağlıklı bir şekilde yapılabildiği de söylenemez. Her ne kadar anlaşma referandumda reddedilse de Santos ve FARC yönetimi anlaşmayı rafa kaldırmamış, kararlılık göstererek anlaşmada küçük değişiklikler yapıp meclise sunmuş, anlaşmanın mecliste onaylanmasının ardından da uygulama safhasına geçmiştir.

Uygulama safhası ilk aşamada süratli ve başarılı şekilde ilerlemiştir. Altı ay gibi kısa bir sürede 13185 FARC üyesi silah bırakarak ülkenin farklı yerlerinde belirlenen toplanma noktalarına gelecek silah bırakmıştır (ARN, 2020). Daha sonra ETCR Espacios Territoriales de Capacitación y Reincorporación olarak adlandırılan 24 adet bölgeye yerleştirilen FARC üyelerinin sivil hayata entegrasyonu süreci başlatılmıştır. Aynı zamanda örgütsel olarak FARC meşru bir siyasi parti olarak Kolombiya siyasetinde yerini almıştır. Tüm süreç Birleşmiş Milletler tarafından izlenmiş Birleşmiş Milletler izleme komisyonu halen ülkede görev yapmaya devam etmektedir.

Başlangıçta süratle ilerleyen uygulama süreci ilerleyen safhada önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Özellikle 2018 yılında barış sürecine muhalif kesimin en önemli temsilcisi olan eski devlet başkanı Alvaro Uribe'nin başkanı olduğu *Centro Democrático* partisinin adayı Ivan Duque'un başkan olarak seçilmesi sürecin uygulanmasını sekteye uğramasında etkili olmuştur. 2018'den bu yana devlet yönetiminde eski başkan Alvaro Uribe'nin büyük bir etkisi olduğu hatta perde arkasından asıl yönetenin kendisi olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. Mevcut yönetim uluslararası toplumun baskıları nedeniyle barış sürecini bütünüyle askıya alma yoluna gidemese de uygulamada isteksiz davranarak ve üzerine düşen sorumlulukları gerçekleştirilmeyerek sürecin sekteye uğramasında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki süreçte yaşanan sorunlar sadece mevcut hükümetten kaynaklanmamaktadır.

Mevcut durumda yaşanan sorunlardan ilki eski FARC üyelerinin entegrasyonu ile ilgilidir. 2016 yılında silah bırakmayı müteakip, eski 13000'den fazla FARC üyesi ETCR adı verilen merkezlere yerleştirilmiş ve buralarda sivil hayata entegrasyonu süreçleri başlatılmıştır. ETCR'lerde kısıtlı da olsa muz üretimi, balık üretimi, bira üretimi gibi bir takım ekonomik faaliyetler icra edilmekte, bu sayede de hem bu kişilerin hayata entegrasyonu hem de ekonomik bir gelir elde etmeleri sağlanabilmektedir. Bu süreçte yaşanan en önemli sorunlardan birisi bu kişilerin güvenliğinin sağlanması konusundadır. Anlaşma gereğince eski FARC üyelerinin güvenliğinin sağlanması ana önceliklerden birisidir. Ancak barış anlaşmasının imzalandığı 2016 yılından itibaren 250'nin üzerinde eski FARC üyesi öldürülmüştür. Bu cinayetler az sayıdaki kişisel durumlar haricinde tekrar silahlanan FARC grupları ve ülkede mevcut diğer silahlı gruplarca işlenmektedir ve cinayet sayıları her yıl artan bir trend göstermektedir. 2020-2021 yılları arasında Kolombiya'nın farklı bölgelerinde icra edilen saha çalışmalarında eski FARC üyeleriyle yapılan mülakatlarda bu kişilerin farklı silahlı gruplardan tehditler aldıkları ve sürekli diken üstünde bir yaşam sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Bu dönemde çalışma kapsamında mülakat yapılan 2 eski FARC üyesi de öldürülmüştür.

Yaşanan güvenlik sorununun yanında eski FARC üyelerinin ekonomik olarak da hayata entegre olmalarında da sorunlar mevcuttur. Yine saha çalışması kapsamında eski FARC üyeleriyle yapılan mülakatlarda bu kişilerin yaşadıkları birincil sorunlardan bir tanesinin ekonomik sorunlar olduğu gözlemlenmiştir. Mülakatlara katılanlar devlet tarafından silah bırakan eski FARC üyelerine verilen asgari ücretin belli bir seviyede bir yaşam sürmede yetersiz olduğunu, özellikle aile kurup çocuk sahibi olan eski FARC üyeleri bu ücretle geçemediklerini ifade etmişlerdir. Bunlara ek olarak ETCR'lerin şehirlerden uzak ve izole bölgeler olması sebebiyle buralarda iş kuma imkanlarının kısıtlı olması, gerçek sivil hayata entegrasyonun zorluğu yaşanan sorunlar arasındadır. Özellikle aile kurup çocuk sahibi olan eski FARC üyeleri için bu sorunlar daha da önemli hale gelmektedir.

Yaşanan bu sorunlar ve mevcut hükümetin bu sorunlara kayıtsız kalması eski FARC üyelerinin ETCR'leri terk etmelerine neden olmaktadır. Halihazırda silah bırakan eski FARC üyelerinin dörtte birinden daha azı ETCR'lerde bulunmaktadır (ARN, 2020). Bu kişilerin büyük çoğunluğu özellikle güvenlik ve ekonomik kaygılardan ötürü ETCR'leri terk ederek NAR (Nuevas Areas de Reincorporación) olarak adlandırılan yerlere geçmişlerdir. Bu yeni yaşam alanları halen devlet tarafından resmi anlamda tam olarak tanınmamıştır. NAR'lar ETCR'ler gibi birçok üyenin belli bir alana toplanarak yaşamını devam ettirdiği yerlerden ziyade birbirleri ile yakın bölgelere yerleşmiş ve ortak faaliyetler yürüten kişilerin kurduğu yapılardır. Buralarda yine birbirleri ile irtibat ve dayanışma halinde olan eski FARC üyeleri farklı alanlarda projeler başlatarak ve kooperatifler kurarak ekonomik hayata da entegre olma gayreti içerisindeyler. Örneğin kahve çiftlikleri kurup buralarda üretilen kahveyi kendi markalarıyla (Café de la Paz- Barış Kahvesi) satmak ya da balık üretim çiftlikleri kurup balık üretmek gibi faaliyetler icra etmektedirler. ETCR'leri terk eden eski FARC üyelerinin büyük bir kısmı NAR'lara yerleşirken bir kısmı eski FARC üyesi de tamamen bağımsız olarak başta Bogota, Medellin ve Cali gibi büyük şehirler olmak üzere ülkenin farklı yerlerinde yaşamlarına devam etmektedirler. Bu kişiler diğer eski FARC üyeleriyle bir bağ içerisinde hareket etmemekte olup kendi hayatlarına bireysel olarak devam etmektedirler. Sonuç olarak ETCR'lerde yaşanan yukarıda belirtilen sorunlar eski FARC üyelerini üç farklı yolda ilerlemeye itmiştir. Bunlar ETCR'lerde yaşamaya devam edenler, NAR'larda diğer eski FARC üyeleriyle koordine ve işbirliği içerisinde yaşamlarına devam edenler ve bağımsız olarak ülkenin farklı yerlerine yerleşerek yaşamlarına devam edenlerdir.

Kolombiya barış sürecinin uygulanmasında yaşanan sorunların getirdiği bir diğer sıkıntı da silah bırakan eski FARC üyelerinin tekrar silahlanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında yukarıda belirtilen üç farklı trendin dışında dördüncü bir yol olarak tekrar silahlanmayı seçen eski FARC üyesi mevcuttur. ARN tarafından 2019 yılında yayınlanan rapora göre 830 eski FARC üyesi tekrar silahlanmıştır (Fundación Paz & Reconciliación, 2020). Yaklaşık aynı sayıda FARC üyesi de 2016 yılında imzalanan barış anlaşmasını reddederek silah bırakmayı tercih etmiştir. 2020 yılı itibarıyla ülkede genelinde 85 bölgede (Municipality) 23 farklı FARC grubunun aktif olduğu tahmin edilmektedir (Semana, 2020). Tekrar silahlanma konusunda 2019 yılında eski FARC liderlerinden olan ve barış görüşmelerinde FARC'ı temsil eden Ivan Marquez liderliğinde bir grubun barış sürecindeki sorunları sebep göstererek tekrar silahlanması bir kırılma noktası olmuştur.

Eski FARC üyelerinin silahlanması barış sürecindeki en önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte mevcut hükümetin barış sürecini uygulanmasındaki isteksizliği dışında farklı dinamiklerde etkili olmaktadır. FARC aktif olduğu dönemde uyuşturucu kaçakçılığı gibi astronomik gelirler elde edilen faklı faaliyetler içerisine girmiştir. Örgütün silah bırakmasından sonra boşta kalan bu alanlara farklı silahlı örgütler yerleşme gayreti içerisine girmişlerdir. Zaten bu konularda bilgi ve tecrübe sahibi olan eski FARC üyelerinden de finansal açıdan cazip olan bu işlerin kontrolü için tekrar silahlananlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu kişilerin bir kısmı ise tehdit sonucu tekrar silahlanmıştır. Ancak genel bir değerlendirme yapacak olursanız yaşanan sorunların çoğunluğu eski FARC üyelerinin büyük bir çoğunluğu silahlanmayı reddederek entegrasyon sürecine devam etmektedirler. Yeniden silahlananların oranı halen %10'un altındadır (WOLA, 2020). Silahlanan gruplar ise kendi içlerinde bir koordinasyon kurup ortak hareket etme durumunda değillerdir. Ülkenin farklı yerlerinde küçük gruplar halinde faaliyetler yürüten bu gruplar çoğunlukla kokain ticareti gibi faaliyetler yürütmekte olup, bu grupların büyük çoğunluğu siyasi bir askeri örgüt olmaktan oldukça uzaktırlar. Bazı FARC grupları arasında rekabet ve çatışma mevcuttur. Bu açıdan bakıldığında da tekrar silahlanan eski FARC üyelerinin büyük kısmının politik motivasyonlardan ziyade güç ve maddi çıkar gibi motivasyonlarla hareket ettiği söylenebilir. Bu konuda dile getirilmesi gereken diğer bir husus da eski FARC üyelerinin öldürülmesinde rol oynayan en önemli grubun da yine silah bırakması ya da tekrar silahlanan FARC örgütleri olduğudur.

Kolombiya'da mevcut durumda tam bir barıştan söz etmek zordur. Bu durum sadece yukarıda açıklanan silah bırakması ya da tekrar silahlanan FARC gruplarının varlığı ile de ilgili değildir. Muhakkak ki eski FARC üyelerinin tekrar silahlanması mevcut barış sürecine en büyük darbeyi vuran faktörlerden birisidir, ancak Kolombiya'da faaliyet gösteren tek silahlı grup FARC değildir. Ülkede 2006 yılında silah bırakmış olan sağ eğilimli paramiliter gruplardan silah bırakmayan ya da tekrar silahlanan unsurlar, ELN gibi sol eğilimli silahlı örgütler ve belirli bir politik eğilimi olmayıp sadece uyuşturucu kaçakçılığı gibi suç faaliyetleri içerisine olan birçok grup halen aktiftir. Bu gruplar kendi içlerinde güç ve kontrol mücadelesi içerisinde hareket ederken belli zamanlarda belli konularda işbirliği içerisinde de olabilmektedirler. Ancak bu grupların çoğunda FARC'ın aktif olduğu dönemde FARC sahip olduğu gibi bir koordinasyon ve bütünlük olduğunu söylemek oldukça zordur. Dolayısıyla Kolombiya'da halihazırda bir iç savaş olduğunu iddia etmek ya da bütünsel bir Kolombiya çatışması olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Bu kapsamda ülkede bölgesel silahlı grup ve çatışmaları olduğunu iddia etmek daha doğru bir bakış olacaktır.

Yukarıda açıklandığı üzere 2016 yılında imzalanan barış anlaşması sadece FARC'ın silah bırakması ve çatışmanın sonlanması ile ilgili maddeler içermiyordu. Anlaşma bu hususların yanında çatışmaya sebep olan temel sebepleri de çözmeyi hedeflemekteydi. Bu kapsamda anlaşma toprak reformu, uyuşturucu maddeler ve siyasi katılım gibi ana bölümleri de içermekteydi. Dolayısıyla anlaşmanın uygulanmasında yaşanan sıkıntılar bu hususları da kapsamaktadır. 2021 yılında Mayıs-Haziran ayında ülke çapında gerçekleşen ve tüm dünyada yankı bulan gösterilerde barış anlaşmasının tam olarak uygulanmaması da protesto edilen konular içerisindedir. Anlaşma kapsamında olan toprak reformu konusu ülkenin kuruluşunda bu yana çözülememiş olan toprak dağılımı sorununu çözmeyi hedeflemekteydi ve topraksız köylülere toprak sağlanması gibi tedbirler içermekteydi. Ancak bu madde halen tam olarak uygulanmamaktadır. Bunun uygulanmaması ülkede mevcut sosyo-ekonomik uçurumun aşılmasında en büyük engellerden birisidir. Benzer şekilde anlaşma maddeleri kapsamında olan uyuşturucu maddeler başlığı içerisinde koka (kokain üretimi bitki) üreten çiftçilere farklı ürün yetiştirmeleri için destek verilmesi kararı bulunmaktaydı. Ancak bu maddenin de tam olarak uygulanmaması, ülkede şiddeti körükleyen en önemli faktörlerden olan kokain ticaretinin önüne geçilmesine engel olmaktadır. Ülke genelinde yaptığımız mülakatlarda gördüğümüz koka üreticisi çiftçiler 2016 yılında devletten destek geleceği ümidiyle koka tarlalarını kaldırdıklarını ancak desteğin gelmemesi ya da yetersiz ve çok geç ulaşması sebebiyle tekrar koka üretimine döndüklerini belirtmişlerdir.

Barış anlaşmasının uygulanmasındaki sorunlarda bir tanesi de ülkede oluşmuş çatışma ekonomilerinin çözülmemesidir. Çatışma ortamında oluşmuş bu illegal ekonomilerden sadece ülkedeki silahlı gruplar değil sivil halk da fayda sağlamaktadır. Örneğin kokain üretiminin hem toprak sahibi çiftçiler hem topraksız köylüler hem de silahlı gruplar çıkar elde etmektedirler. Toprak sahibi çiftçiler koka bitkisi yetiştirip bunu silahlı gruplara satarak gelir elde etmekte, oldukça zor şartlarda yaşamını devam ettiren topraksız köylüler koka tarlalarında 3-4 ayda bir günlük yevmiye ile koka yapıkları toplayarak çok düşük miktarlarda olsa da belli bir kazanç sağlamakta, silahlı gruplar ise gerek toprak sahiplerini vergi adı altında haraca bağlayarak gerekse bu çiftçilerden koka yapıkları satın alıp kokain üreterek ve bunun ticaretini yaparak büyük maddi çıkarlar elde etmektedir. Buna benzer farklı ekonomik ilişkiler kaçak madenlerin işletilmesi ya da uyuşturucu maddelerin nakli gibi hususlarda da mevcuttur. Bu ilişkilerin kırılmaması ülkedeki şiddetin önüne geçilmesindeki en önemli engellerden birisidir.

Bu çalışmada FARC özelinde Kolombiya'da çatışma ve barış süreci incelenmiştir. Yarı asırdan fazla süren ve binlerce kişinin ölmesine ve milyonlarcasının zorla silah altına alma ya da zorunlu göç gibi güvensizliklere uğramasına sebep olan Kolombiya – FARC çatışması 2012-2016 yılları arasında icra edilen ve tüm dünyaya örnek olan bir barış süreci ile büyük oranda sona ermiştir. 2016 yılında imzalanan barış anlaşması hem FARC'ın silah bırakması ve çatışmanın sonlandırılması hem de ülkedeki şiddetin temel sebebi olan toprak dağılımı ya da şiddetin artarak kontrol edilemez hale gelmesini sağlayan uyuşturucu maddeler gibi konular da çözümü hedeflemekteydi. Anlaşma 2016 yılı sonrası süratle ve başarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda FARC üyeleri kısa sürede silah bırakarak sivil hayata entegrasyon sürecine girmiş, FARC da bir politik parti olarak meşru siyasette yerini almıştır. Ancak ilerleyen süreçte barış anlaşmasının uygulanmasında yaşanan sorunlar barışı tehdit eder hale gelmiştir. Özet olarak bu sorunlar eski FARC üyelerinin güvenliklerinin sağlanamaması ve bu kişilerin özellikle ekonomik gelir sağlama anlamında hayata entegrasyonunun sağlanamaması, eski FARC üyelerinin bir kısmının tekrar silahlı yola gitmesi, ülkedeki diğer silahlı grupların halen aktif olarak faaliyetlerine devam ediyor olmaları, ülkedeki en büyük sorunlardan olan ve sosyo-ekonomik eşitsizliğin ana sebeplerinden olan toprak dağılımı probleminin halen çözülmemiş olması ve çatışma sürecinde oluşan illegal ekonomi ve ekonomik ilişkilerin çözülmemiş olması olarak sıralanabilir. Bu sorunların oluşması ve tımannasındaki sebeplerin en önemlisinin barış anlaşmasına muhalif olan *Centro Democrático* partisinden aday olan Ivan Duque'ün 2018 yılında başkan olarak seçilmesi ve bu dönemden itibaren anlaşmanın uygulanmasında isteksiz bir politika izlemesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sonuç olarak Kolombiya FARC sürecinin başarısız olduğunu söylemek için halen çok erken olsa da barış süreci yaşanan sorunlardan ötürü hassas bir çizgide ilerlemektedir. Önümüzdeki yıllarda bu süreçte atılacak adımlar ve de 2022 yılında yapılacak seçimlerde kimin başkan seçileceği bu sürecin ilerleyişinde etkili olacak önemli faktörlerdir.

Kaynakça

Agencia para la Reincorporación y la Normalización (ARN), 2020, Espacios Territoriales de Capacitación Reincorporación (ETCR). <http://www.reincorporacion.gov.co/es/reincorporacion/Paginas/LosETCR.aspx>

Baysal, Basar, 2019, *Securitization and Desecuritization of FARC in Colombia: A Dual Perspective Analysis*, New York: Rowman Littlefield Lexington Books.

FARC Manifesto, 1966, <http://cedema.org/ver.php?id=4415>.

Fundacion Paz & Reconciliacion, 2020, https://pares.com.co/2020/01/27/fumigaciones-con-glifosato-una-estrategia-inservible/_cf_chl_managed_tk__pmd_zSh0msP6x9Vf3T79dXGCRz6wbOrLBM0vGP8SxBSyU-1631532640-0-gqNtZGzNAvuicnBszRNI

Herbolzaimer, Kristian, 2016, "Innovations form Colombian Peace Process," *Norwegian Peacebuilding Resource Center (NOREF) Report* https://www.wcr.org/d/ownloads/NOREF_CR_Report_Colombia%20Innovationns_final.pdf

WOLA, 2020, <https://colombiapace.org/farc-dissident-groups/>

Semana, 08.01.2020, <https://www.semana.com/opinion/articulo/la-guerra-entre-las-disidencias/647454/>

[1] Atf için: Baysal, B. (2021). Kolombiya'da Çatışma ve Barış: FARC. Erişim adresi: <https://www.teram.org/icerik/kolombiya-da-catisma-ve-baris-farc-174>